

Amire az ember nagyon vágyik, avagy az észlelés kapujában

Amire az ember nagyon vágyik, előbb-utóbb megvalósul. Csak tudni kell helyesen vágyani. Harmincéves korom óta említettem néha, hogy szeretnék egyszer a Római Birodalom északi határán, az Anglia és Skócia közötti limesen, a Hadrianus-sáncok mentén túrázni. Továbbra sem tudom megfogalmazni, hogy pontosan hogyan vágytam helyesen, de nyolcvanhét éves koromra teljesült. Angliában élő egyik unokahúgom, Annabel emlékezett rég elhangzott szavaimra, és meghívott egy közös túrára. Magyar rokonaim közül a legértelmesebb volt; még az orbáni uralom előtt férjével és két gyerekükkel megoldották, hogy elhagyják a rettenetessé vált Magyarországot. Unokaöcsém, Péter is velem tartott Budapestről.

Föntről köszönt rám először Anglia. Miközben ereszkedett a gép, szabálytalan vonalú, fás-bokros mezsgyék váltak kivehetővé, melyek elválasztják egymástól a földeket, szántókat, legelőket. Nagyon más felülről, mint Magyarország. Sehol nem látszottak dűlőutak. Már a vonatúton kiderült, hogy a keskeny, többnyire csak füves-gazos közép-európai mezsgyékhez képest ezek több méter széles, jóformán áthatolhatatlan sávok. Szőrös mezsgye a feledésbe merült nevük.

Az északnak tartó hosszú, vöröses-ezüstös, rugalmas rúdra emlékeztető, áramvonalas expressz vezetőrészének előre meredő, duzzadt orra egy hímtag makkjának felső, ívelt alakjára emlékeztetett. Háromórás száguldással fúrta bele magát a tájba a skót határig, Newcastle upon Tyne-ba, ahol egykor a sziget keleti oldalán a sánc egyik vége volt.

Péter útközben említette, hogy az útvonalunk elég lapos lesz. Másképp tudtam.

Ráadásul évek óta vashiánnyal küszködöm, alacsony a vörösvérsejtszámom. Induláskor éppen az alsó határérték nyolcvan százaléka. Eddig nem derült ki, miért. Hamarabb kimerülök. Lelkiismeret-furdalással töltött el, hogy nem bírtam ellenállni a vágyamnak, és elfogadtam a meghívást. Lehet, hogy nem fogom bírni? Volt, hogy vörösvérsejtjeim a 62 százalékukra csökkentek. Akkor egy nappal korábban éppen egy 45 kilométeres kerékpárutat tettem meg. A szervezetem minden jel szerint még alkalmazkodni tudott ehhez, ahogy az Andokban élő indiánok is a 3000–4000 méteres magasságokhoz. De fáradt voltam, reggeltől estig.

Estére értük el a sziget belsejében az isten háta mögötti Greenheadet. Itt már esett. Néhány szürke andezit kőköckéből épült ház, esőtől friss levegő és tiszta aszfalt. Az egykori alacsony templomból átalakított szálláson másnap reggel végre nekiülhettem tanulmányozni egy 1:25000 méretarányú turistatérképet. Ekkor derült ki, hogy üresen hoztam el a szemüvegtokom. Se a települések nevét, de – főleg – a szintvonalakat nem tudtam kiolvasni. Azt hittem, még odébb a reggeli, kértem a többieket, mutassák meg legalább azt, aznap honnan megyünk hová. Valahogy szerettem volna megismerni azt, ami rám vár.

Unokahúgom ehelyett arra kért, ne izguljak. Én nem izgultam, hanem szorongtam. Ő izgult, a többiekért. Példaszerű pontossággal szervezte meg az utat, tényleg mindenre gondolt. A jellemét meghatározó tapintat, kötelességérzet és lelkiismeretesség a szelíd, szeplős arcára volt írva. Énjét betöltötte az őszinte felelősségérzet azért, hogy mindenkinek jó legyen. Tudott figyelni másokra, nem csak szeretni. Évtizedeken át megőrizte emlékezetében az általa csak egyszer halott vágyakozásom szavait. Velünk tartó bátyja, Péter is szelíd volt, okos, figyelő ember. Gyerekként szinte családtag, olyan sokszor volt nálunk. Felnőve a tárgyszerűség és egyértelműség mindig újra lenyűgöző képviselője lett. Informatikus, ráadásul képzett pszichológus. Ő azzal kezdte, hogy megmutatta a vasútvonalat, amelyen érkeztünk. Az ilyen szimbólumokat a térképen még ki tudtam olvasni, és mellesleg – amiről ők nem tudhattak – az egyetemen a térképolvasás szemantikáját is oktattam. Segítségével valahogy megtaláltuk az indulásunk és az aznapi úticélunk helyét. Gyorsan lemértem a távot, másfélszeresének tűnt ahhoz képest, ami a tervben volt. Hogy valami tíz vagy húsz kilométer, nekem már sokat számított, ha erősen tagolt. De a szintvonalakat továbbra se tudtam kivenni, csak a sáncot követő túraút vörös, vékony csíkját. Az egymást követő kicsi görbületeit. Kezdtém sejteni a sok emelkedőt és ereszkedőt a laposként tudott úton. – Ne izgulj! – mondta újra Annabel, a bátyja pedig azt, hogy amit szeretnék, térképet böngészni, az csak puszta vágy. Megértettem, hogy nem lehet ezzel tölteni az időt. Viselkedésemmel megtévesztettem őket, hiszen nem mertem bevallani a szorongásom. A mobilomról meg kiderült, hogy a letöltött német túraalkalmazás csak a kontinensen tud térképet mutatni, itt majd csak az időt és a hosszát. Elveszett minden irányszám.

Aztán a telt zöld szín uralta, fátlan tájban elértük a sáncot. A magasban az Atlanti-óceán felől megállíthatatlanul úsztak az alacsony nyomású légtömegek a keleti maximum felé. Egy náluk is hatalmasabb, a fölöttük levő felső troposzférában működő erő, a több száz kilométeres sebességgel száguldó jetstreamek sugáráramlatai hajtották őket. Láthatatlanul működtek az izotermák és izotérák. A fejünk felett gomolygó felhők, a rohamozó szél és arcunkba csapó eső védelmében léteztünk a mélyben. Ott állhattam vágyaim kapujában. Még nem tudtam véglegesen, hogy alighanem kicsit már megkésve.

A viharvert, változó magasságú keskeny római kőfal a sziget belsejében egy kelet-nyugati andezitvetődés alkotta, párába vesző, fátlan hegyháton vonult végig. Többnyire jól látható, közel embermagasságú maradványok. A vetődés északi oldala függőleges sziklameredély, kis nyiladékok és kopár völgyek által megszakítva. A fal (a „sánc”) nem véletlenül közvetlenül a meredély szélére épült. A vetődéses hegyhát déli oldala lassan ereszkedő, mélyfüves, messze délre el-

nyúló domboldal. A ködös távolban valahol a szigetet átszelő kelet-nyugati autótú és az Északi-Pennineek homályos körvonalai. Kontinentális példákhoz alig hasonlítható, vad, szeles végtelenség. Olykor mezsgyékkel tagolva, melyeket itt mell- és vállmagasságú rakott kőfalak alkottak. Csak a római sánc mellett vagy közelében vezető túraúton vannak falépcsős létrák, hogy könnyebben lehessen átkapaszkodni rajtuk.

A mezsgyék határolta területeken ridegen tartott juhok tömege. Az ösvényről letérve térdig ér a fű, benne nagyon nehéz a haladás. A túraút maga nem földes ösvény, mint a kontinens középhegységeiben. Abból ismerhető fel, hogy az erre járó turisták nyomán alacsonyabb a fű. Mindenütt tocsogók, két-három négyzetméteres lápocskák, a fűcsomókon ugrálva néha elkerülhető, hogy meg-megmerüljön a bakancs. A birkák lábnyomait sűrű, karvastagságú gödröcskék jelzik a lágyn, vizes talajban, ha vigyáz az ember, nem lép bele. A magas fűben szinte láthatatlanok lennének, ott már csak ezért is sokkal nagyobb erőfeszítésbe kerülne a járás. A hegyhátat minduntalan megszakító nyiladékok le- és fölvezető, olykor meredek oldalain többnyire nagydarab, esőtől csúszós andezitköveken át vezet a járás.

Váltakozó hevességgel esett. A vetődések tetején haladva az északnyugati szellőkések belevágják az egyenletesen hulló vagy csak szemerkélő cseppeket az ember arcába. Ez persze csak víz. Ha óvatosságból valamelyik lépcsős létrán háttal ereszkedtem le, hogy meg ne csússzam, a légáramlás olykor a fejem fölé

csapta az esőkabátként viselt pelerint. Ezt ott fenn előbb le kell fejteni, vagy vakon leereszkedni. Útközben nem volt értelme néhány percnél tovább megállni, mert nem létezett semmiféle fedett vagy szárazabb hely. Leülésről végkép nem lehetett szó. Végig csak a hátság füves tetején, a sánc mellett kanyarog a nyom. Ház, beálló, akár hodály – semmi. Messzebb, egymástól távol egy-egy szürke, kőtömbökből épült, akár évezredekken át is viharálló magányos, lakatlannak látszó kelta ház. Dél felé néhány fenyő védelmében állva valamit ettünk és ittunk a szemerkélő esőben. A vetődést keresztirányban megszakító egyik kisebb, hágó-szerű nyiladék alját – Sycamore gap – egyetlen magában álló terebélyes hegyi juhar uralta. Lombkoronája maga az ellenállás a zordsággal szemben. Teret és időt legyőző roppant szétágazás. Annabel róla is előre mesélt. Határtalanul fontos úti cél volt. Senki se tudhatta még, hogy jó egy hónap múlva, a fekete éjszaka és az őrjöngő orkán zúgásának védelmében, mely minden zajt szétszórt, valakik, kötelekkel egy irányba feszítve, gépi fűrésszel alul átvágják a fa hatalmas törzsét, és az átzuhanva az antik fal maradékán megadja magát a gyűlöletnek. Az utolsók közé tartozhattunk, akik még megállhattak alatta. Én halálos fáradt voltam. Templomi csend vett körül.

Budapesten rendszeresen öt-tíz kilométert gyalogolok, néha húsztal. Ebbe belefér két-három erősebb kapaszkodó. A János-hegyre az északi oldalán toronyiránt, vagy a Hármashatár-hegy. Húsz kilométer esetén azonban már tíz kilométer után kell egy másfél-két órás pihenő. Olyankor megebédelek valahol. Itt? Akár a vadnyugati prérin a bölénycsordák idején. Társaim ötvenesek, a két gyerek 13–15 éves. Velük idővel nem tudtam tartósan lépést tartani föl-le. A tizedik kilométer után még mindig emelkedők és ereszkedések. Fokozatosan lelassultam. A tizennegyedik-tizenötödik kilométer után, még mindig enyhén fel, már minden kétszáz-háromszáz méter után huszonegy lélegzetvételt meg kellett állnom. Tapasztalatból tudtam, ennyi idő után megy vissza a pulzusom. A kevés vörösvérsejt miatt már nem kerül elég oxigén a lábsejtjeimbe. Mindig bevártak. Az arcom bizonyára a szokottnál is merevebb. Azt hitték, értik: öregidő. Bennem csak a szégyen.

Ezt az utat már nem lett volna szabad vállalnom. Miközben az a táj, a köröskörül látható világ – le kellett volna térdelnem. Zokogva. Ez az, amire vágytam. Orcus világának pereme, anélkül, hogy bele kellene pillantanom. És ehhez nem kell elveszejtenem magam. Csak az érzelmeim fenyegettek, melyek fölött eddig uralmam volt. A hullámzó felszín, a szélrohamoktól hullámzó végtelen fű, az egyenletes eső, a vigasztalanul szürke, időnként cafatokra tépődő ég. Mintha közvetlenül a felhők alatt járnánk. Atlant ormain, melyek örökös ködben tündökölnék. Mögöttük a láthatatlan történelem, melyet felszívott a zaklatott idő, és a soha már börtönébe zárja. Csak én látom, a képzeletemmel, az észlelés kábító kapujában. Határtalanul és korlátozatlanul. Akár a delírium, a megmutathatatlan. Az észak-európai római világ széle, az utat szegélyező római limes élettelen jelene. Az antik borealis belseje. A ráeszmélés édessége, hogy az egykori, klaszszikus Európa legtávolabbi régiójában járok, lehetséges szélességek és hosszúságok legészakibb végén, a kontinens tetején, már-már közel az éghez. Néha gyönyörű testű, magas növésű férfiak és nők érnek utol vagy jönnek szembe a mában számomra irdatlan sebességgel és tűnnek el a jelen nedvességében. Menet közben erősen támaszkodtam túrabotjaimra. Recehártyám mögött a kelta törzsi

világot latinizáló birodalom, mely 410-ben már nem tudta fizetni a légiókat. A romanizált brit polgárok és parasztok a betörő skót és pikt törzsektől rettegve a keleten partra szálló szász, jüt és angel germán törzsek védelmében reménykedtek, akik lassú, hosszú harcokban uralmuk alá vetették őket a szigetükkel együtt. Artúr király mondávé torzult világa, áthatva a varázslatos ősgermán grál hitével. Beowulf természeti dühe, amelyről hírt már csak az üvöltő szél ad. Az elképzelhetetlen áldozatok után még életben maradt britek lassú germanizálódása. Az angollá válás folyamatát a francia partokról induló normann invázió fejezte be valamivel azután, hogy valahol messze kialakult egy magyar állam, amelyhez már csak az egyik anyanyelvem miatt van közöm. Megkaptam, amit a kontinens másik peremén élve remélni sem mertem már.

A boldogság ezen a tájon akkor is kellett, hogy létezzék. Még nekem is jutott belőle itt, a lassú kimerülés határán, melyet a révület fogott össze érdemessé. Mintha a most és az akkor ugyanaz lett volna – a lehetetlen a jelenben. Előre tudtam, hogy mit fogok látni; otthon megszereztem a számomra elérhető ismereteket róla, és most, itt vándorolva megpillanthattam mindennek a hordozóját – a tájat. Erre vágytam, erre a semmire. Hogy tudás és látvány, tartalom és tárgy egymással a káprázatban végre megint közösülhessen. A megismerésre, az almára, melybe az ember végzetesen beleharap.

Amikor a vetődés aznapi legmagasabb pontját elértük, a távoli völgyben a hátsággal párhuzamosan futó országút mellett megpillanthattam a YHA The Sill néhány épületből álló csoportját. Az út végre lefelé vezetett, visszatértem a minden pillanatában semmivé foszló jelenbe. 15,7 kilométert tettünk meg. Az adat maga süket és néma. Csak nekem beszédes a kevés hemoglobin miatt.

Az egykori, szürke andezitkockákból épült malmot modern üvegtető, barátosra automatizált szálláshellyé alakították át. Fotelek, kütyüzők. Nem hiába Youth Hostels Association. Mindent dús zöld borított körülötte, fehér zúzott köves utacsákák vezettek a parkolóhoz és a mellette álló országúti pubhoz. Ebben nem helyiek, hanem turisták beszélgettek egymással, de a termet ugyanaz a fajta kaotikus ordítózás uralta, mint a későbbi, Newcastle-ben megismert pubot. Olyan volt benn a hangtér, akár valami nagyzenekari mű fortissimója. Egészséges, jó testű, a tájban járt férfiak és nők, többnyire valamelyik leparkolt autóból kiszállva tették meg a gyalogutat. Angol ételek. Sörök.

Útitársaim tapintata és figyelme következtében a következő napokban csak a tervezett út egyes szakaszait jártuk végig. A kihagyott szakaszokon a távoból jól ki lehetett venni olykor két, három, négy egészen picike, vékony függőleges vonalkát, ahogy a vetődések elnyúló, messzi gerincén, a világ tetején haladtak. A szívem hasadt meg, mert a teljesség örökre elveszett, jóvátehetetlenül. Így már csak napi 13 kilométert tettünk meg a tájban, és könnyű volt. Az egyik későbbi éjszakát a Greencarts Farmon töltöttük, egy teljesen magában álló kelta tanyán. A szokásos szürke, faragott andezitkövekből épült lakóház oldalában néhány ugyanilyen falazatú, csúrszerű gazdasági épület. Az utóbbiakban gépek, vas eszközök. Mindezt három-négy macska őrizte. A tulajdonos valahol távol; tárva-nyitva, jött mindenki, aki aznapra foglalt. Telefonon beszélhetett vele, aki akart. Reggel hozta a reggelit, rakat gyümölcscsel. A tanya előtt futballpályányi nyírt füves terület, rajta vagy nyolc autó és ugyanannyi hatalmas lakósátor (az egyik

az autó tetején, létrával), előttük kondéros-rostélyos sütés-főzés. A szemerkélés egy időre elállt, zajlott a kempingező üldögélés, járdogálás, pihenés. Északnyugati brit idill. Már majdnem Hebridák, de még van fa. Egy hatalmas, öreg nyír ágán hosszú kötélén lógó hinta, alatta mélyedésben jókora tócsa. A hintán élvezkedő kisgyerek egyszer csak nekiröpült a vastag, lombos törzsnek. A hatalmas ordításra néhányan futni kezdtek, aztán megint napirend. A háztól oldalvást egy másik, kisebb zöld tisztáson féltucat ólszerű sátor, kerékpárok. Mindenki blúzban, rövid, vékony kerékpárosnadrágban. Éppen kint álltam a szürkülő estében, lágyan kélt az esti szél a hátság felől. Csend. Időnként néhány szemerkélő esőcsepp. Szemben hirtelen alig hallható surrogás. Megérkezett az emelkedő felől három kerékpáros. Az első nyúlánk, formás nő rövid kerékpárosnadrágban, felül egy kombiné nagyságú fekete felsőrészben, mely teljesen meztelenül hagyta a karját, a vállát, a hátát, elöl majdnem a melléig. Minden erőfeszítés nélkül tekert fölfelé, megérkezve a kimerültség legkisebb jele nélkül szállt le a csülökig megpakolt gépéről, barátságos mosolygással köszöntött, körbenézdegélt. Rajtam viharkabát, alatta egy pasztellzöld, egy szürke és egy fekete pulóver, végül egy piros ing. Vacogni kezdtem.

Két ugyancsak ösztövé, inas negyvenes-ötvenes férfi követte. Ők is: a derű, a kedvesség. Megmutatták a megtett út kormányukra szerelt függőleges szelvényét ábrázoló térképet. Olyan volt, akár egy teljesen szabálytalanul és vadul verő, tachikardiás szív néha az egekbe szökő kardiogramja. Szabálytalanul föl-le, föl-le, morfológiai lüktetés a végtelenségig. Sokat kerékpározom a magyar tájban, meg tudtam ítélni. Ilyen terep otthon nincs. Szavam bennszakadt, hangom fennakadt. Tudtam velük beszélni, éppen németek voltak. Arra, amire ők, elérhetetlen Adoniszok, húszévesen se lettem volna képes.

Másnap 11 kilométer után elértük az ösvény és a falak végét. Elkezdődött a kultúrtáj Hexham és azon túl, a tengerparti Newcastle körül. A fal, vele az ég alja gyakorlatilag eltűnt, akárcsak az évszázadok alatt elhordott kövek. Dűlőutak hiányában már csak az aszfaltozott kerékpárúton lehetett haladni. Késő délután helyi vonaton Newcastle-be. Indiai vendéglő, decens csend. Mivel a társaimnak azt is mondtam, hogy bennszülöttek látogatta pubra is vágyom, ez is teljesül. Ott ültünk megint egy kaotikus összevisszasággal harsogó hangtérben, sörök előtt.

Péter a beszélgetés közben váratlanul megkérdezte: – Ki a legfontosabb számodra? – Mintha megállt volna az idő.

Most kellett megtörténnie? Ott, ahová el akartam jutni. Mintha valami nemcsak fölöttem, hanem belül is több száz kilométeres sebességgel száguldva hajtott volna valamit a tudat felszínére. Olyan determináltsággal, ahogy egy fogaskerék foga lassan, kérlelhetetlenül belefordul a másik kerék fogazatának addig üres hornyába.

Egyszerre volt nagyon kedves a kérdés, és egyszerre jelentette a totálist. Miért tette föl? Miért most? „És miféle rettentő kéz szabta rám azt, ami most vár reám?”

Tudatom kétségbeesetten kezdett el járni. Meg kell oldanom. Igyekeztem elrejteni, nehogy meglátsszék rajtam a fenyegetettség. Életem legfontosabb felismerései közé tartozik, hogy nincs olyan jó, melyhez ne társulna valami rossz. Ha meg van, akkor az egyben maga a rossz is. Hogy minden érzelem, gondolat és tett csak bizonyos szempontból jó, csak bizonyos szempontból fontos és fordítva.

Hogy gondolatok sokasága kavarog egyszerre az emberben, és értelmezésük szinte végtelen. Noha hiszem, hogy ebben a káoszban is ott rejlik a lényeg. Hogy tudhatom meg, hogy most mi az? Hogy mi az, ami – nekem – a legkizárólagosabban, a leginkább fontos. A legfontosabb. Azon kívül, hogy még élhetek. Nem álarcot akartam fölvenni, hanem hitelt.

A soktól már csak a meghatározottságom működött. Az a legfontosabb, ami rajtam múlt. A szerelmem, a barátaim. Felsoroltam, hogy ötösrre feleljek.

- Ezek szerint a szüleid, a gyerekeid nem a legfontosabbak.
- Az triviális. A természet határozta meg.
- Nem triviális.

Dermedten ültem. Miféle kutyaszorítóba kerültem? Csak derengett, hogy ő talán elővette a másik szakmáját. A természettudományos tárgyszerűsége törekvő pszichológia minden fertőzésforrástól (képzeldéstől, torzítástól) mentes műtőjében a szakszerűség sebészkesével felvágta a lelke, hogy belenézzen és tárgyiasítson (a fogalmakról áttérve az általuk megragadott tárgyakra). A dolgot magát. Ahogy a sebészorvos fölmettszi a hasat, belepillant, és azt gondolja: – Szép rák. – De ez is csak bennem születő feltevés. Semmit se tudhatok. Még azt sem, ami bennem keletkezett, azt is az örökös köd borítja.

Az informatikában, Péter másik szakmájában (és minden természettudományban) magától értetődik, hogy valami vagy igen, vagy nem. Gépészmérnök vagyok, tudom. Egy tengely hossza nem lehet más. Nem lehet valaki egyszerre itt is és ott is – az euklidészi téridőben. Mintha kivágódtam volna belőle, bele egy görbült térbe.

Próbáltam fogódzkodni. Hogy természetemből, tehát az ösztöneimből, tehát tőlem függetlenül, magától értetődik, hogy utódaim legyenek, ahogy a természetből következik, hogy anyám és apám nélkül nem lehettem volna, ahogy a gyerekeim nélkül se folytatódok tovább a téridőben. Hogy van, ami adottan fontos, és van, ami szerzetten. A szüleimet készen kaptam, a gyerekeimre meg – együtt azokkal, akiket szeretni voltam és vagyok képes – teljesen magától értetődően vágytam, ahogy az ételre, hogy létezhessem. Hát persze, hogy eltéphetlenül kötődöm hozzájuk, rettenetesen fontosak, de kinek nem? Nem tudtam megtalálni a helyes választ.

Faarcot vágtam. Belül a tarvágás, erdőtüz, rom. Hogy az lenne az igaz: nem ők a legfontosabbak? Csak magamat szeretem a legjobban? Tehát senkit. Nem először vágták hozzám. Az arcom is okozhatja, miatta is csak én vagyok felelős. Ezért mindig meglepetés, ha a tükörbe nézek. Annak látszanék, ami velem szembenéz? A nyolcvanhét év, amely nem lehet büntetlen?

Nem tehetek szemrehányást. Baráti, szeretetteljes volt a kérdés. Mindig hálás vagyok, ha valaki érdeklődik, kérdez. Amit bennem kíváltott, az én következményem, nem az övé, aki mindig is elfogadott. Én meg, mint aki élete legnehezebb gondjával szembesül.

Sokáig képtelen voltam elaludni a rettenettől. Ha ez – az – igaz...?

Végül, órák múlva, mégis aludtam. És álmodtam én hihetetlen, el is merem mondani. Anyám kórházban. Őrületos büntudat, hogy megérkezve nem azonnal hozzá megyek. Csak a második nap, mire mindennel végzek. Belépve ott látom félig az ágyán, lába lecsúszva, saját vizeletében fekvő. És riadt szavamra

kedvesen mondja, hogy itt neki nagyon jó. Mert mindig, az 1945-ös ostrom legrettenetesebb pillanataiban se vesztette el azt, hogy ígert mondjon az életére. Hogy szinte haláláig megőrizte mérhetetlen érdeklődését a világ és mások iránt. Hogy a házibulijainkon mindvégig részt vett, és mindenkiel a legnagyobb élvezettel beszélgetett a maga svájciasan hibás magyar nyelvén. Felkaptam az ölembe, akár egy kisgyereket, és életemben nem éreztem akkora, olyan mérhetetlen, minden sejtemet betöltő mély szeretetet a lénye iránt. A nőt, a gyermeket. Az örökkévalót. És még kérdezett is valamit szinte lányos kíváncsisággal, hogy ki is lehet ott, az az egyik beteg? És ez az egész lelkemet-testemet átható szeretet ellenállhatatlan erejű és meghatározottságú, minden mágnésnél brutálisabb gravitációs vonzerő bennem iránta, mellyel a szívemig, a legbelső szerveimig, a beleimig és gerincemig magához szorító, átható érzelmi erő egybepréselt kettőnk. Soha, senkivel ennyire. És kerestem az osztályos orvost, hogy azonnal, de nyomban, ellentmondást nem tűrően elviszem magamhoz. És az osztályos orvos szerepében megjelent a középső lányom. Nagyon barátságos volt, ugyanakkor sietett, dolga volt. És mondta, hogy neki még valamilyen fontosabb instanciával is kell erről egyeztetnie. Még csak az hiányzik. Azonnal otthagytam. Vittem magamhoz ölelve eltéphetetlenül őt, akit örökké szeretni fogok. Mint később egy nőt, egy teljesen másikat, aki halála előtt ugyancsak végtelenül megöregedett, esendő lett, örökre már a társamként. És amikor felébredtem a sötétben vizelni, fellélegeztem. Valahogy sikerült megváltanom magamat. Talán megéltem egy pillanatra, hogy mi bennem a lényeg, melyről nem tudhatok semmit. Gyorsan tudtam elaludni. Igenis, örökké, eltéphetetlenül és kölcsönösen szeretek. De az is lehet, hogy ezzel az álommal éppen hogy az ellenkezője igaz: megátalkodottan ragaszkodtam magamhoz, mint aki nem akar megjavulni.

Irtózatos volt. Mi oldódott meg? Ilyen eszméletlen sebességgel.

Volt már így. Életem egy szorongásos szakaszában – miközben annyira vágytam kiszabadulni belőle – egyszerre hirtelen ugyancsak álmodtam. A gyerekkorom helyén, a négyemeletes, körfolyosós bérház ugyancsak körben húzóódó, éjszótét pincéjében mindig félttem. És az álomban lepillantva az egyik utcai világitóablakon azt láttam, hogy a rettegett pincefolyosó hófehérre ki van meszelve. Később olvastam csak Peter Rosegger osztrák író elbeszélését. Már sikeres ember, de minden éjjel arról a suszterműhelyről álmodott, melyben kisinasként gyötrődött. Hiába vágyott arra, hogy megszabaduljon ettől az álomtól. De nagyon vágyott. És egyszer álmában megjelent a műhely ajtajában egy rég meghalt barátja. A mester ránézett az inasára, és azt mondta: – Du kannst gehen! Du hast dich frei gemacht. [Elmehetsz! Szabaddá tetted magadat.] – Ettől kezdve az álom nem tért vissza.

Másnap Londonban a Drury Lane és Great Queen Street sarkán, a Prince of Wales kisvendéglőben ebédeltünk. Az üvegezett ablakon kiláttam az utcára. Órákig. Az emberekre. Ahogy jártak. Amilyenek az arcok, a testek. Hogy mennyire vegyesek itt. A sáncokat járó, nordikusan szép nők és férfiak legfeljebb véletlenül fordultak közöttük elő. Átadhattam magam a hétköznapinak, melyben a jelentéktelenség az egyetlen igazán érzékletes. Ehhez nem mérhetők a paloták, a Tower, a múzeumok. Olvashatok róluk pontos irodalmat, láthatok róluk

tökéletes festményeket és fényképeket. Az eleven utcát csak szürke, meghitt formájában lehet átélni. Így érzéki és természetes.

Barátaim elfogadták azt a vágyamat is, hogy csak így akarom látni Londont. Talán jobban megértettek, mint én magamat. Ezért választották London legbelsejében, a Covent Garden és a Holborn negyed határán ezt a helyet. Látni szerettem volna a közönséges, szürke Angliát. Ezzel minden teljesült, amire ezen az úton vágytam.

Túléltem, amit akartam.